

Japan: Tsunamien 10 år efter

Af Esben Andreasen¹

Hver 11. marts siden 2012 har det officielle Japan afholdt en national mindehøjtidelighed for de 18.000 ofre ved jordskælvet og efterfølgende tsunami i 2011. Højtideligheden finder sted i nationalteatret i Tokyo med deltagelse af kejserparret. Fotoet herunder fra 2012 viser daværende kejser Akihito og kejserinde Michiko stående foran et alter af blomster. På søjlen står: *Higashi Nihon Daishinsai Geseisha no Rei*, hvilket betyder ”Ånderne fra ofrene fra det store østjapanske jordskælv”, og selve søjlen minder om de aflange træstykker (*ihai*), som sættes op ved buddhistiske altre (*butsudan*) for at mindes de afdøde. Rei (霊) betyder ”ånd”, dvs. refererer til en eksistens efter livet uden legeme, som en japansk ven udtrykker sig for ikke at bruge ord som ”sjæl” eller ”ånd”, som har kristne konnotationer. I Japan bruges *rei* mest i shinto-regie, men som en anden ven skriver har selve udformningen af ceremonien ikke noget at gøre med en speciel religion, men må tages som udtryk for japansk civilreligion. Dertil hører også kejserparrets tilstedeværelse, yderligere markeret ved at blomsterne er krysantemum, kejsersymbolet.

Foto: Flickr Commons

Et lignende alter samme sted bliver taget i brug ved mindehøjtideligheden for ofrene i Anden Verdenskrig, d. 15. august hvert år, som også er en civilreligiøs handling i vore dage.

Mindeceremonien og mindesmærker efter katastrofen i 2011 leder tanken hen på en begivenhed for næsten 100 år siden: Det store Tokyo-jordskælv (*Kanto daishinsai*) i 1923 med op mod 123.000 døde. Jordskælvet indtraf midt på dagen, hvor hundredtusindvis af trebenede petroleumsbrændere var tændt til den forestående frokost. De væltede ved jordskælvet og forårsagede enorme brande i Tokyo, som nogle steder udviklede sig til ildstorme. Et sådant sted i det folkerige Sumida-område i Tokyo var et år før blevet købt af bystyret for at skulle indrettes til en park, *Yokoamicho*. Da ilden brød løs spredte rygten sig i området, at stedet var redningen fra flammerne, og folk styrtede derhen – blot for at blive brændt ihjel, da hele parken var omringet af flammer og ildstorme opstod. 30.000 omkom alene her.

Idag står der en bygning, *Tokyo ireido*, på stedet, med en buddhistisk pagode, shinto arkitektur og et indre rum, der minder om en kristen kirke, blot er det tomt og nøgent. Da Tokyo blev bombet af amerikanske fly under Anden Verdenskrig omkom 105.000 beboere, flere end ved atombomben i

---

¹ Artiklen er skrevet med hjælp fra Fujieda Shin, Otani Universitet, og Sakurai Haruo, Kogakkan Universitet.

Nagasaki. Efter krigen blev asken fra de omkomne også begravet ved *Tokyo ireido*, som således markerer to katastrofer.

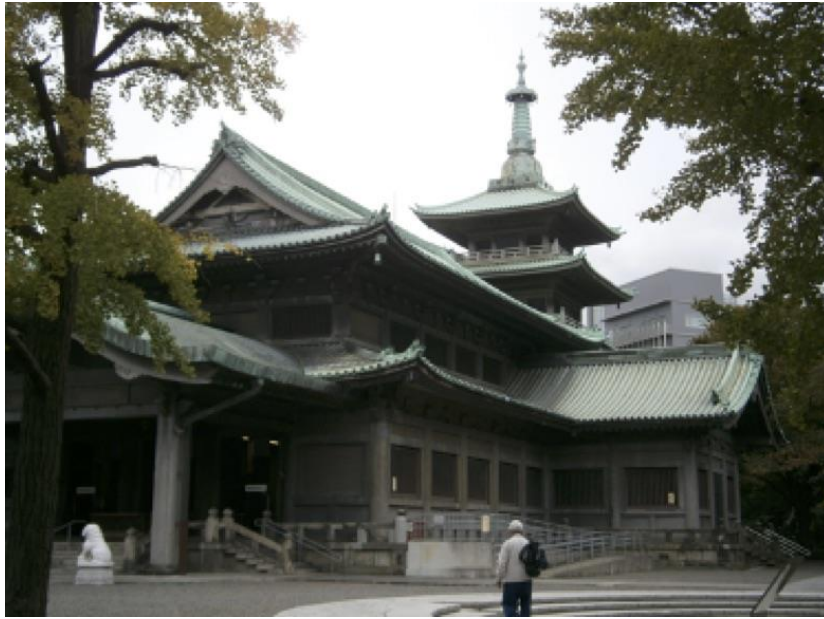

Foto: Esben Andreasen

I et interview fra maj 2011 med shinto-præst og professor, Sonoda Minoru, drejede samtalen sig blandt andet om forholdet mellem buddhisme og shinto, og om religionernes indsats efter tsunamien i 2011. Sonoda udtrykte da, med henvisning til filosofen Watsuji Tetsuro, ønsket om en ”fællesskabs-religion” mellem shinto og buddhisme. Han kritiserede opsplnitning i Meiji-tiden, og henviste netop til det lokale initiativ i Tokyo, *Tokyo ireido*, som eksempel på sameksistens. Og han påpegede muligheden for, at noget tilsvarende kunne ske efter 2011.

Sådan er det ikke gået. Der er et antal lokale fysiske mindesmærker i Tohoku-området, men de er enten buddhistiske eller shinto, eller de er uden tilknytning til nogen religion. Desuden findes museer for den tredobbelte katastrofe: jordskælv, tsunami og Fukushima-ulykken. I stedet for forbrødring har staten trådt til, og nationale mindeceremonier foregår ikke i permanente bygninger, men ved forholdsvist kortvarende civilreligiøse ceremonier som beskrevet.

Sekulariseringen har vundet.

Litteratur

Okubori Akiko, "On the Question of the Dead or "Ghosts": A Meditation for Disaster Victims", Kobe University (<http://www.lib.kobe-u.ac.jp/repository/81011214.pdf>),

Parry, Richard Lloyd: *Ghosts of the Tsunami* (Vintage Penguin 2017) og Asger Røjle Christensen: *Fukushima* (Turbine 2021).

Andreasen Esben. "Tsunamien i Japan og de religiøse organisationers reaktioner", *Religion* 2011,3, s. 18-24. Se også hjemmesiden japanskreligion.dk